

Főtitkári beszámoló

a Magyar Tudományos
Akadémia 197. közgyűlésére

MTA

FŐTITKÁRI BESZÁMOLÓ

a Magyar Tudományos Akadémia 197. közgyűlésére

A Magyar Tudományos Akadémia Alapszabálya 44. § (1)–(4) bekezdése értelmében a főtitkár részt vesz az Akadémia egész működését érintő tudománypolitikai elvek, programok kialakításában. Alapfeladata, hogy az MTAtv., az Alapszabály és Ügyrend, valamint a Közgyűlés határozatai és az elnök iránymutatásának keretei között vezesse az MTA Titkárságát, és rajta keresztül irányítsa az Akadémia köztestületi és intézményi adminisztrációját. A főtitkárt munkájában a főtitkárhelyettes segíti.

Jelen beszámolóban számot adunk egyes, 2023 és 2024 első negyedéve során végzett, az alapfeladatok ellátásán túlmutató, közvetlenül főtitkári felügyelet alatt álló kiemelt feladatokról.

Az MTA által adományozott ösztöndíj- és pályázati programok

A 2023. évi költségvetési törvényben biztosított fejezeti támogatások felhasználása, a forrásallokáció (vagyis a különböző programok támogatásának eljuttatása az intézményekhez) döntően pályázatokon keresztül történt.

Bolyai János Kutatási Ösztöndíj

A Magyar Tudományos Akadémia 1997-ben alapított, teljesítmény-központú, magas presztízsű, országos ösztöndíja a [Bolyai János Kutatási Ösztöndíj](#). A Bolyai János Kutatási Ösztöndíjat kiemelkedő kutatási-fejlesztési teljesítmény ösztönzésére és elismerésére ítéli oda az MTA elnöke által felkért és az MTA köztestületi keretei között működő Kuratórium nyilvános pályázati rendszerben. Az ösztöndíjra 45. életévüket még be nem töltött, tudományos fokozattal rendelkező, de az MTA doktora címet még nem szerzett személyek pályázhatnak maximum három évre

Az Akadémiának az esélyegyenlőség biztosítását célzó törekvései immár a Bolyai-ösztöndíj esetében is megvalósultak: a Bolyai-ösztöndíjat szabályozó kormányrendelet módosításával 2022 óta a kiskorú gyermeket nevelő kutatók esetében lehetőség van a pályázati korhatár megemelésére gyermekenként két évvel.

A Bolyai-ösztöndíj az elmúlt több mint negyedszázadban képes volt folyamatosan megújulni. Az Akadémia arra törekedett, hogy az ösztöndíjat a változó kutatói igényekhez igazítsa. A Bolyai-ösztöndíj havi összege 250 000 Ft/hó. Az ösztöndíjra 2023-ban minden eddiginél több, összesen 834 érvényes pályázatot nyújtottak be, a pályázók közül 338 volt nő, ami jól mutatja a fiatal kutatók igényét erre a támogatási formára. A támogatást 156 fő nyerte el, köztük 56 kutatónő. A támogatást elnyerők

között majdnem azonos számban találhatók a három nagy tudományterület képviselői. A legtöbben – 55-en – a matematikai és természettudományok művelői közül kerülnek ki. Az élettudományokkal foglalkozó kutatók száma 53, a bölcsészet- és társadalomtudományok területén dolgozóké pedig 48.

2023-ban a kutatásukat végző ösztöndíjasok száma 447 és 460 között változott.

A Bolyai János Kutatási Ösztöndíj Kuratóriuma 2001 óta a támogatási időszakról szóló záró kutatói jelentésekre kiemelkedő minősítést kapó ösztöndíjasoknak Bolyai-emléklapot adományoz. Közülük 14-en, a „kiválók legkiválóbbjai” MTA Bolyai-plakett kitüntetésben is részesültek.

A Fialat Kutatók Akadémiája (FKA) a 2024. évben immár negyedik alkalommal hirdeti meg a Bolyai János Posztdoktori Kutatási Ösztöndíj elnyerését segítő mentorprogramját ([Bolyai-mentorprogram](#)). A FKA által kezdeményezett mentorprogram önkéntes alapon szerveződik, és független a Bolyai Kuratórium működésétől.

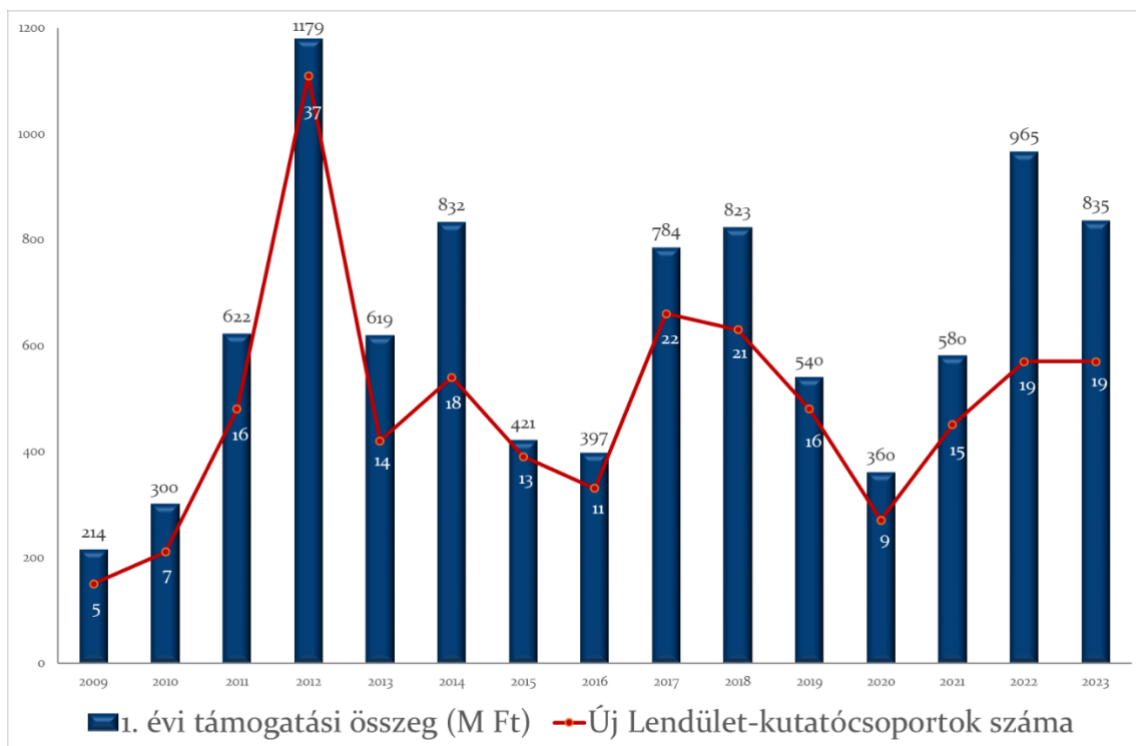
Lendület Program

A sikeres fiatal kutatók elvándorlásának visszaszorítására, a tehetség-utánpótlás biztosítására, a fiatal kutatók előrelépési lehetőségeinek bővítésére, illetve a kutatóhelyek versenyképességének növelésére 2009-ben hirdette meg első alkalommal a Lendület Programot az Akadémia elnöke. A program kivételes hazai és nemzetközi sikerét, dinamizmusát a kiválóság, a körültekintően kialakított, kiszámítható támogatást biztosító modell és a jól követhető és mérhető eredményesség adja.

A [Lendület Program](#) 2023-ig 223 kiváló kutatónak biztosított lehetőséget kutatócsoport alapítására, 2023-ban – a benyújtott 108 pályázatból – 19 kutató alapíthatott Lendület-kutatócsoportot. A pályázók közt a kutatónők száma 28 volt, a nyertesek között pedig közel 50% (!), azaz 9 kutatónő. 2023-ban összesen 77 Lendület-kutatócsoport kapott támogatást, a befogadó kutatóhelyeket tekintve 34 kutatócsoport a kutatóhálózat intézményeiben, 42 egyetemeken, 1 pedig egyéb kutatóhelyen.

2023-ban a Lendület Programra fordított 3,6 milliárd forint támogatásból 1,8 milliárd kutatóintézetben, 1,8 milliárd forint pedig egyetemeken hasznosult.

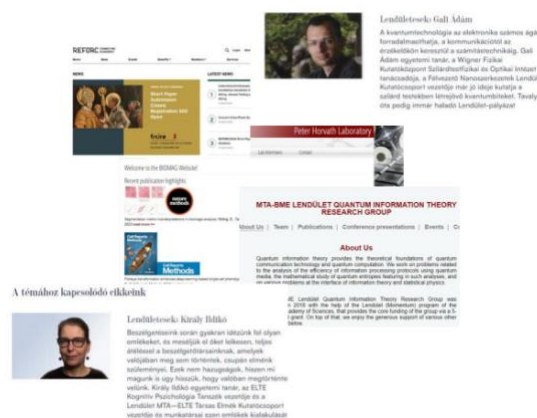
Az évente indítható új Lendület-kutatócsoportok támogatási kerete a 2020. évi mélypontot követően 835 millió forintra emelkedett.

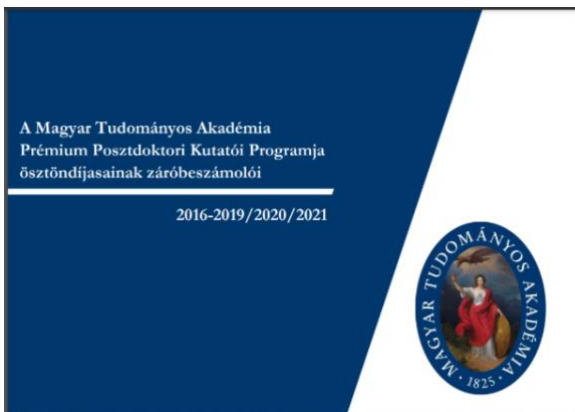
A kutatóhálózat 2019-es elcsatlóása a Lendület Program változtatását is maga után vont: az addigi akadémiai kutatóhelyeken sikerrel záró kutatócsoportok a befogadó kutatóhelyekre való beépülésének támogatása megszűnt. Ezt követően tettük lehetővé, hogy a Lendület-pályázatot nyert kutatók is újra pályázhassanak a Lendület Haladó kategóriában. Így – sikeres pályázás esetén – a legkiválóbb egyetemi és kutatóhálózati kutatócsoportok támogatása további öt évre biztosítva van.

A 2023-ban záró 16 Lendület-kutatócsoport egy kivétellel kiváló minősítéssel fejezte be tevékenységét, 1 jó minősítéssel, 1 értékelése pedig folyamatban van. A záróbeszámolókat értékelő Lendület Zsűri örömmel nyugtázta, hogy az öt évvel korábban [támogatást nyert kutatócsoportok](#) valóban érdemesnek bizonyultak a program kínálta páratlan lehetőség elnyerésére.

A Bolyai-ösztöndíjasok bemutatásához hasonlóan 2022 januárjától a Lendület-kutatócsoport-vezetőkről is jelennek meg ismertető cikkek az Akadémia honlapján.

Posztdoktori Kutatói Program

A legkiválóbb posztdoktorokat célzó pályázati felhívást utoljára 2019-ben hirdette meg az Akadémia, a Prémium posztdoktori támogatást összesen 105 kutató nyerte el. 2023-ban 8 kutatás zárult le, további 3 kutatás lezárása – a megszakítások miatt – 2024-ben várható. A lezárult támogatott kutatások eredményeiről készült közérthető összefoglalók elérhetők az [MTA honlapján](#).

Poszt-COVID nagy kockázatú pályázat

A 2021-ben meghirdetett pályázaton két ciklusban indultak támogatott kutatások. Az MTA a pályázatot a COVID-19-járvány okozta egészségügyi, gazdasági és társadalmi kihívásokra való tudományos válaszkeresések támogatására hozta létre és hirdette meg. A támogatásra áttörő, eredeti kutatási ötlettel rendelkező kutatók pályázhattak a tudományok minden területéről tudományos háttérüknek és életkoruknak megfelelő kutatási tervvel magyarországi kutatóhelyekről.

A poszt-COVID kutatásokra 2022-ben és 2023-ban az MTA összesen 503 millió forintot fordított. A kétéves kutatások során a második év kutatásainak a támogatására csak az első kutatási év sikeressége esetén kerülhetett sor. Összesen 30 kutatócsoport indíthatta el ez irányú kutatásait 2022-ben, és várhatóan 28 kutatócsoport sikeres kutatómunkáról tud beszámolni ez év végéig.

A gyermeket nevelő kutatók támogatása

Az MTA által a gyermeket nevelő kutatók tudományos előmenetelének elősegítése érdekében 2018-ban létrehozott pályázatot a 2023-as évre már második alkalommal hirdettük meg, két kategóriában 65 millió forint támogatási kerettel. Az 1. kategóriában az MTA doktora cím megszerzéséhez szükséges értekezés megírásának támogatása, a 2. kategóriában a tudományos eredmények publikálásának támogatása a cél. 2019-ben a pályázat nem került meghirdetésre.

A pályázat keretében az 1. kategóriában bruttó 2,4 millió forint, a 2. kategóriában 1,2 millió forint összegű, vissza nem térítendő ösztöndíj-támogatás nyerhető el, melyet a kedvezményezett egy év alatt vehet igénybe, választhatóan 3, 4, 6, 8 vagy 12 hónapos támogatási időtartammal, az időtartamnak megfelelő, hónaponkénti bontásban.

2023-ban a pályázati felhívásra összesen 73 érvényes pályázat érkezett: 18 az 1., 55 a 2. kategóriában, közülük a szakmai zsűri javaslata alapján hozott főtítkári döntés értelmében az 1. kategóriában 11, a 2. kategóriában 32 pályázat kapott támogatást.

A 2022-ben támogatást nyert 28 kutató közül 22 már teljesítette a pályázatban támasztott feltételeket, vagyis benyújtotta az MTA-doktori értekezését, illetve elkészítette az ígért közleményt.

A pályázat 2024-ben is hasonló keretösszeggel és hasonló feltételekkel került meghirdetésre.

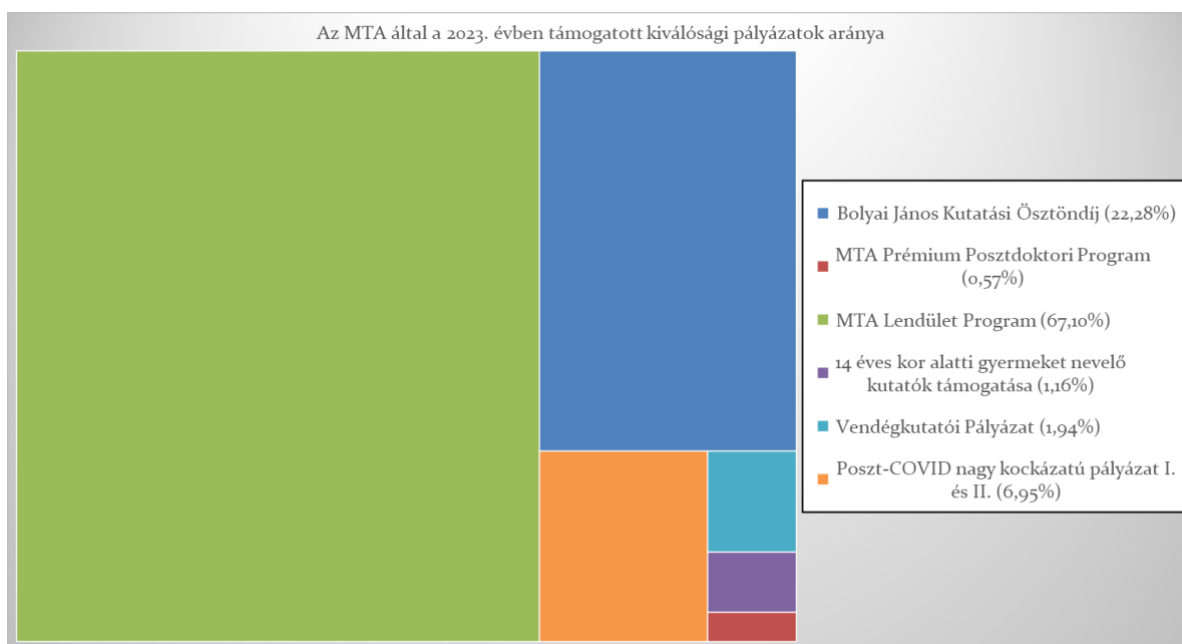
A pályázati felhívásra összesen 73 érvényes pályázat érkezett be: 17 pályázat az 1. és 56 a 2. kategóriában. A pályázati felhívásban megadott 65 millió forintos keret a főtítkári döntés értelmében az 1. kategóriában 11, a 2. kategóriában 32 pályázat támogatására adott lehetőséget.

Vendégkutatói Program

A 2012-ben induló Vendégkutatói Programra tavaly 31 érvényes pályázat érkezett, amelyek közül 12 nyert támogatást. A pályázat célja, hogy elősegítse a magyarországi kutatómunka nemzetközi versenyképességének erősödését. A program keretében hazai kutatóintézetekben, illetve kutatóközpontokban, valamint felsőoktatási intézményekben működő kutatócsoportoknak nyílik lehetőségük arra, hogy nemzetközileg elismert, kiemelkedő hatású külföldi vendégkutatókat fogadjanak 3-6 hónapig tartó időszakra. A program további célja a közös kutatási terv megvalósítása során keletkező tudományos eredmények publikálásának ösztönzése.

A 2024. évre 100 millió forint keretösszeggel ismét meghirdetésre került a pályázat, aminek eredményeként idén újabb 14 kutatócsoport fogadhat vendégkutatót.

Az Akadémia 2023-ban 5,38 milliárd forint összegben támogatott kiválósági kutatásokat.

Science Europe

Az MTA mint kutatási tevékenységet végző szervezet 2011-ben alapító tagja volt a kutatási szervezetek brüsszeli érdekképviseleteként működő Science Europe-nak (SE). A kutatóhálózat 2019-es elcsatolásának következményeként az MTA kénytelen volt kilépni az SE-ből. Az SE a legjelentősebb európai kutatási szervezeteket tömörítő szövetség, amely kulcsszerepet tölt be az európai és világszintű tudományos témák alakításában. Az MTA három év után, 2022 májusában kutatásfinanszírozó intézményként térhetett vissza az SE-be. (Az SE másik magyar tagja a kutatási tevékenységet végző HUN-REN Magyar Kutatási Hálózat.)

Az SE tagjaként a tudomány-menedzsmenttel, a tudományos kutatások és kutatók értékelésével kapcsolatos munkacsoporti tevékenység, törekvések és ajánlások válnak megismerhetővé és adaptálhatóvá. Az SE egyik célkitűzése, hogy az Európai Kutatási Térség tudománypolitikájának meghatározó szerveként működjön, így különös figyelmet fordít a nyílt tudomány, a kutatásértékelés, a kutatói karrier fejlődése, a kutatási infrastruktúrák, a határokon átnyúló együttműködések,

a zöld és digitális átmenetek, az akadémiai szabadság és a kutatói kiválóság ügyére.

Az Európai Bizottság kezdeményezésére és az SE aktív közreműködésével született meg 2022 júliusában a kutatásértékelés reformjáról szóló [Coalition for Advancing Research Assessment](#) (CoARA) megállapodás. Ez a DORA (Declaration on Research Assessment), a Leideni kiáltvány és a Metric Tide elveire épülő nemzetközi egyezmény talán az eddigi legreményteljesebb jele a valódi változásnak, melyet több mint 690 szervezet írt alá, és az a cél, hogy világméretűvé váljon.

Jelenleg 11 magyar intézmény írta alá a CoARA megállapodást¹, amelynek értelmében az aláíró tagok a kutatásértékelési rendszerük reformját (10 kötelezettségvállalás alapján) tervezik a kutatás minőségének és hatásának maximalizálása érdekében. Ez megköveteli, hogy az értékelést elsősorban minőségi megítélésre alapozzuk, amelyben a szakértői értékelés központi szerepet játszik, és amelyet a mennyiségi mutatók felelős használata támogat.

2022 telén megalakult a [CoARA Magyar Nemzeti Fejezet](#), amelynek társelnökei a HUN-REN Központ és az MTA Titkárságának munkatársai. A munkacsoport 2023-ban 3 ülést tartott.

Az MTA csatlakozott a Közép-európai Tudományos Partnerséghez (CEUS)² is, aminek révén a lengyel, az osztrák, a cseh és a szlovén kutatásfinanszírozó szervezetekkel közösen dolgoz ki Lead Agency (LA) típusú együttműködési lehetőségeket a kiválósági pályázatokkal kapcsolatban.

Az SE közgyűlésein, a CEUS ülésein és a Globális Kutatási Tanács (Global Research Council, GRC) regionális ülésein az Akadémiát az MTA főtitkára képviseli.

Tudományértékelési Elnöki Bizottság

A Tudományértékelési Elnöki Bizottság (TÉB) pályázatokat, díjakat és támogatott kutatásokat értékelő, valamint felkérésre egyes tudománypolitikai kérdésekben véleményt nyilvánító szakmai testület. A TÉB 16 főből álló elnöki bizottság, amelybe minden tudományos osztály tagjai közül egy-egy tagot, a Fiala Kutatók Akadémiája pedig tagjai közül a három tudományterületről egy-egy tagot delegál. A testület tagja az

¹ Magyar Tudományos Akadémia, HUN-REN Magyar Kutatási Hálózat, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Debreceni Egyetem, Magyar Rektori Konferencia, Magyar Akkreditációs Bizottság, Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem, Andrásy Egyetem
(<https://coara.eu/agreement/signatories/?category%5Bo%5D=hungary#signatories>).

² A Közép-európai Tudományos Partnerséghez (Central European Science Partnership, CEUS) tartozó kutatásfinanszírozó szervezetek: Narodowe Centrum Nauki (NCN), Fond zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung (FWF), Grantová agentura České Republiky (GAČR), Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), Magyar Tudományos Akadémia (HAS).

MTA főtitkárhelyettese, elnöke az MTA főtitkára. A tagság 2023-ban – igazodva az akadémiai választási ciklushoz – megújult.

A TEB 2023-ban 6 ülést tartott, és 2 ügyben online szavazással nyilvánított véleményt. Közreműködött az Akadémiai Ifjúsági Díj, a tudományos társaságok támogatása, a kétoldalú nemzetközi kutatási projektek mobilitási támogatása, az Ifjúsági Nemzetközi Konferencia Tudományos Pályázat és a Nemzetközi Konferencia Pályázat odaítélésében. Emellett véleményezte és elfogadta a Magyar Tudományos Akadémia 2021. évi és 2022. évi tevékenységéről szóló kormánytájékoztatók koncepcióját, tartalomjegyzékét és készítésük ütemezését, majd júniusi, illetve decemberi ülésein az elkészült tájékoztatókat. Jóváhagyta a 2021–2022-es évekről szóló országgyűlési beszámoló koncepcióját, tartalomjegyzékét és elkészítésének ütemezését, amelyet 2023 májusában a Közgyűlés is megtárgyalt, illetve elfogadott.

Akadémiai Ifjúsági Díj (AID)

A TEB 2023. januári ülésén áttekintette az AID-ra javasoltak rangsorát, és javaslatot tett a díjazandó személyekre. A 2022-ben meghirdetett AID felhívására 63 pályamű érkezett (24 a matematikai és természettudományok, 22 az élettudományok, 17 a bölcsészet- és társadalomtudományok területéről). A tudományos osztályok által felkért bírálóbizottságok 31 pályázót javasoltak díjazásra (10 nőt és 21 férfit). Az értékeléseket és a TEB tudományterületi albizottságainak döntését figyelembe véve a TEB 25 fiatal köztestületi tag díjazását javasolta, 11 főt a matematikai és természettudományok, 7-7 főt az élettudományok, illetve a bölcsészet- és társadalomtudományok területéről (7 nőt és 18 férfit).

A bizottság márciusi ülésén tekintette át a pályázatok feldolgozása, a bírálati folyamat, illetve a TEB tagjainak megismert tapasztalatai alapján a díj odaítélésének és adományozásának rendjéről szóló elnöki határozatot, illetve a pályázati kiírást. Ennek alapján kezdeményezték mind a határozat, mind pedig a pályázati kiírás módosítását: a következő pályázati ciklusban így sor került a pályamű fogalmának, a csatolandó mellékleteknek a pontosítására, illetve annak hangsúlyozására, hogy a pályamű bemutatásakor kapjon nagyobb szerepet a kutatási téma fontosságának bemutatása.

Decemberi ülésükön a TEB tagjai tájékoztatást kaptak a 2023-ban meghirdetett pályázatról. A 2023-ban meghirdetett AID-felhívásra 65 pályamű érkezett (26 a matematikai és természettudományok, 25 az élettudományok és 14 a bölcsészet- és társadalomtudományok területéről). A pályázók között 20 nő volt. A beérkezett értékelések alapján a tudományos osztályok eseti bizottságai 30 pályázót jelöltek támogatandónak, összesen 4 nőt és 26 férfit. Azon osztályoknak, amelyekben jelentősen kevesebb volt a nyeresre javasolt hölgyek aránya, mint a pályázóké, felhívtuk erre a figyelmét, és javasoltuk a jelölés felülvizsgálatát. A TEB tudományterületi albizottságai javaslatait is figyelembe véve 2024 elején tett javaslatot a díjazottak személyére.

Tudományos társaságok támogatása

A TÉB 2023 januárjában javaslatot tett a tudományos társaságok által benyújtott pályázatok alapján az egyes tudományos osztályokra jutó támogatási keretekre, aminek alapján a tudományos osztályok javaslatot tettek a szakterületükön működő társaságok támogatási összegeire. Ennek alapján a TÉB április ülésén összesen 55 társaság támogatására tett javaslatot az 50 millió forintos támogatási keret terhére. Ezzel olyan szakmai-tudományos szervezetek működési célú és külön indokolt esetben rendezvénycélú támogatása vált lehetővé, amelyek szakterületükön önkéntes tagságuk által összefogják az adott tudományterületet kutató, oktató és népszerűsítő szakembereket, valamint a szakma iránt érdeklődőket; segítik tudományterületük fejlődését, megismerését, gyakorlati alkalmazását és nemzetközi kapcsolatainak ápolását. A 2024. évre szóló pályázati kiírást a bizottság novemberi és decemberi ülésein véleményezte. Támogatták, hogy az interdiszciplináris – több tudományos osztály tudományterületét érintő – társaságok számára hozzanak létre külön keretet, illetve, hogy a tudományos osztályok közötti keret felosztásakor vegyék figyelembe – eltérő arányban – nemcsak a beérkezett pályázatok számát, az igényelt támogatási összeget, hanem a tagdíjat fizetők számát is – ezzel is finomítva az osztálykeretek meghatározását.

Kétoldalú nemzetközi kutatási projektek mobilitási támogatása (mobilitási pályázat), Ifjúsági Nemzetközi Konferencia Tudományos Pályázat (INKP) és a Nemzetközi Konferencia Pályázat (NKP)

A TÉB nemzetközi albizottsága 2023. évi első ülését március 22-én tartotta, amelyen két nemzetközi pályázat – az INKP és az NKP 2023. évi II. fordulója – keretében benyújtott pályázatokat értékelte. Az albizottságok külön-külön tudományterületenként véleményezték és rangsorolták a nemzetközi pályázatokat, illetve tettek javaslatot az egyes támogatni kívánt pályázatokra, valamint azok támogatási összegére. Az INKP esetében az értékelőbizottság végül 21 pályázó támogatását javasolta, összesen 7,3 millió forint értékben, az NKP esetében pedig 29 pályázó támogatását javasolták 10 millió forint értékben.

A nemzetközi albizottság május 31-én tartott második ülésén az INKP 2023. évi harmadik fordulójára beérkezett pályázatok értékelésére került sor. A bizottság 20 nyertes pályázó között javasolta szétosztani az összesen 5,6 millió forint értékű támogatást.

A TÉB nemzetközi albizottságainak tagjai a bizottsági üléseik során javaslatot tettek a nemzetközi pályázatok módosítására, aminek alapján a júniusban tartott TÉB-ülésen a TÉB kezdeményezte, majd elfogadta az INKP és az NKP 2024. évi keretének összevonását, az NKP szüneteltetését és az INKP pályázati kiírásának módosítását. A két pályázat összevonásával az INKP 40 millió forintos kerettel vált meghirdethetővé,

lehetővé téve, hogy az MTA hozzájárulása nagyobb mértékben hasznosuljon a fiatal kutatók külföldi rendezvényeken való aktív részvételének támogatása által, mint a nagyobb költségigényű nemzetközi konferenciák olykor inkább jelképes, kiegészítő jellegű támogatása esetében.

2023. november 15-én került sor az INKP 2024. évi első fordulójára benyújtott pályázatokat, valamint a 2024-től induló kétoldalú projektes mobilitási pályázatokat értékelő utolsó TÉB nemzetközi albizottsági ülésre. Az INKP esetében az albizottság 25 nyertes pályázó között 14,1 millió forint értékű támogatás kiosztását javasolta. Az MTA kétoldalú együttműködési megállapodásai keretében 2023-ban 10 partnerszervezettel írt ki közösen pályázatot 2-3 éves kutatási projektekre. A pályázatra 61 db projektjavaslatból 57 db érvényes pályázat érkezett be. Az albizottság tagjai az ülés során kialakították az MTA által támogatásra javasolt pályázatok végső, relációnkénti rangsorát. Az MTA Titkársága a bizottsági ülésen felállított és a TÉB által jóváhagyott értékelési rangsor alapján tett javaslatot a partnerakadémiáknak az együttműködés javasolt témáira.

MTA Székház Rekonstrukciós Szakértői Elnöki Bizottság (MTA SZREB), a Székház rekonstrukciója

A Magyar Tudományos Akadémia székházát Friedrich August Stüler tervei alapján, Szkalnitzky Antal és Ybl Miklós helyszíni építésvezetése eredményeként 1865-ben adták át használatra a kor tudományos közösségének. Az épület története során sok kisebb-nagyobb átalakításon esett át, de jelentős változtatásokat egyik kor sem hajtott végre rajta. A háborút követő helyreállítások az akkori lehetőségek szerinti minőségben történtek. Az 1950-es évek funkcionális átalakításait követően a legátfogóbb rekonstrukciós munkák is már több mint negyven éve fejeződtek be. A technika fejlődése és az emberek komfortigényének növekedése ezeket a korszerűsítéseket már elavulttá tette, és a társadalmi elvárások is jelentősen megváltoztak, ezért az elmúlt években a rekonstrukció előkészítése során felmerült a meglévő funkcióknak az új igényeket kielégítő átstrukturálása.

A Magyar Tudományos Akadémia 2025-ben ünnepli fennállásának 200. és a Székház megnyitásának 160. évfordulóját, valamint egy évvel később, 2026-ban az Akadémiai Könyvtár fennállásának 200 éves évfordulóját. Az Akadémia vezetése e jeles események alkalmából is minden erőfeszítést megtesz annak érdekében, hogy az ünnepre méltó körülmények között kerüljön sor, és hogy felhívják a társadalom figyelmét a Tudós Társaság napjainkban is követendő céljaira.

Ezért az MTA korábbi és jelenlegi vezetése a 2015-ben alapított, folyamatosan megújított tagságú Székház Rekonstrukciós Szakértői Elnöki Bizottság (SZREB) javaslatára a palota építése idején megfogalmazott épületfunkciók – méltóság, megközelíthetőség,

világosság – kiegészítéseként a tervezési programban a rekonstrukció feltételrendszerének céljaul tűzte ki, hogy az Akadémia és a Székház

- fejezze ki az MTA nyitottságát és szerepvállalását a társadalom irányában;
- erősítse a nemzettudatot;
- fejezze ki a szellemi értékek elsődlegességét;
- erősítse az Akadémia kultuszát, hagyományos értékeinek megjelenítését;
- legyen korszerű;
- őrizze meg történeti értékeit;
- magas színvonalon szolgálja a tudományos bizottságok munkáját;
- gazdag gyűjteményét korszerű eszközök segítségével tekinthesse meg a közönség.

A teljes rekonstrukció csak állami források bevonásával valósulhat meg, amelynek ügyében még folynak a tárgyalások. A 22/2020. (II. 19.) Korm. rendelet az MTA Székház és Könyvtár épületegyüttes felújításával összefüggő hatósági ügyeket kiemelt jelentőségű üggyé nyilvánította, azonban anyagi támogatásról nem rendelkezett. Emiatt az Akadémia a rekonstrukció ütemekre bontásáról döntött.

A Székház-rekonstrukció I. ütemének megvalósítása 2023 júliusában kezdődött meg az Akadémia saját forrásából, és a 2025-ben sorra kerülő ünnepi eseményekig befejeződik. Ebben az ütemben a harmadik emeleti termek teljes körű felújítása, új képtári szárny kialakítása, a teljes tetőszerkezet felújítása, a Díszterem felújítása, valamint a Székház homlokzati nyílászárói egy részének restaurálása, cseréje valósul meg. Az I. ütem időközben kibővült a Díszterem teljes restaurálásával, aminek eredményeképpen helyreáll annak eredeti állapota.

A II. ütem, a Székház és a 2026-ban szintén 200 éves évfordulóját ünneplő Akadémiai Könyvtár épületének rendkívül látványos, az Akadémia növekvő társadalmi

szerepvállalását, nyitottságát hangsúlyozó funkcióbővítéssel is járó, komplex felújítása a 2025-ös jubileumi év után kezdődhet meg. Az MTA vezetése folyamatosan dolgozik a felújítás forrásainak biztosításán és a Székház-rekonstrukció II. ütemének előkészítésén is.

A Székház Rekonstrukciós Szakértői Elnöki Bizottság (SZREB) 2023-ban március 30-án tartotta első ülését. Az ülésen a SZREB tagjai részletes tájékoztatást kaptak az MTA Székház és Könyvtár felújítása I. ütemének szakaszos kivitelezése tárgyában kiírt közbeszerzési eljárás eredményéről, megismerték a pályázók tapasztalati háttérét, és egyeztettek a felújítási munkálatok kivitelezésének ütemezéséről és az egyes ütemek pontos tartalmáról, az egyes ütemekhez kapcsolódó látványtervekről, valamint a rekonstrukcióhoz kapcsolódóan tervezett felszín alatti parkoló megvalósításának akadályairól. A SZREB tagjai tájékoztatást kaptak a Székház működésének biztosítására hozott intézkedésekről és a műtárgyak védelmében kezdeményezett intézkedésekről, biztonságos elhelyezésükről a munkálatok alatt. A bizottság megismerte a projekt lebonyolítására létrehozott MTA LGK Projektiroda feladatait és felelősségi körét, szervezeti felépítését. Tájékoztatást kapott a 200. évfordulóra megvalósítandó „Tudománytér” pályázat nyertes pályaművéről.

A SZREB 2023. szeptember 25-i ülésén tájékozódott a projekt előrehaladásáról és eredményeiről. A Köztisztviselői Igazgatóság igazgatója beszámolt a szervezeti változásokról. 2023 júniusától, a kivitelezési szerződés aláírását követően az MTA vezetése úgy döntött, hogy meg kell erősíteni a projekt szakmai koordinációját, ennek érdekében a Köztisztviselői Igazgatóságot (KTI) bízta meg a projekt további vezetésével. A KTI az LGK munkatársainak segítő közreműködése mellett több szakember bevonásáról döntött. A KTI igazgatója megerősítette, hogy a projekt vezetése számít a

SZREB szakmai támogatására, amely az elnök tanácsadó testülete, javaslatai alapján az elnök hoz döntést.

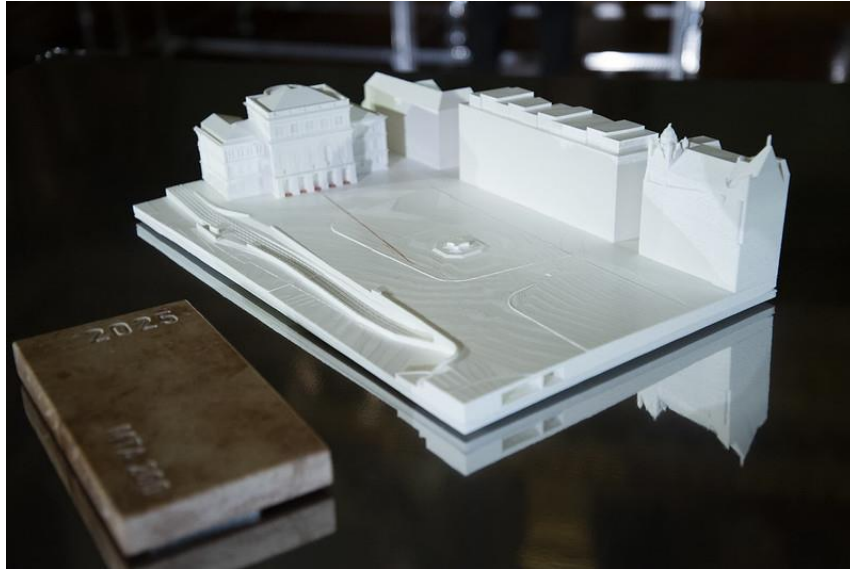
A SZREB tagjai tájékoztatást kaptak a felújítási projekt megkezdésének csúszásáról és a késlekedés okairól, valamint arról, hogy a Széchenyi téren a 200. évforduló alkalmából megvalósítandó jel megépítése a tér tulajdonosváltása következtében kialakult helyzet miatt szintén késlekedik, teljes elkészülése nem várható a jubileum idejére.

Tudománytér

A Magyar Tudományos Akadémia és Budapest Főváros Önkormányzata 2022 augusztusában nyilvános pályázatot hirdetett köztéri alkotás létrehozására. A pályázatra olyan terveket vártunk, amelyeket megvalósítva – 2025-ben a Magyar Tudományos Akadémia fennállásának 200. évfordulójára emlékezve – a megújuló Széchenyi téren az MTA Székház előtti térrészen egy, az Akadémia történetiségéhez méltó, a tudomány naprakészességét, mindenkori aktualitását és gyors reagálóképességét kifejező jelet állíthatunk.

A kezdeményezés sikerét jelzi, hogy összesen 65 különféle műfajú pályamű érkezett be, amelyek többségében magas szakmai színvonalon jelenítették meg a tudomány szellemiségét.

A megvalósításra kiválasztott pályamunka, a *Határtalan történet* a 200. évfordulót 200 darab tardosi mészki lapok alkotta idővonal által tervezi megjeleníteni, amely a Székház tengelyében a főlépcsőtől indulva a füves területbe fut. Az egyes lapok tartalmát az adott év Akadémiával kapcsolatos fontos eseménye adná. Az alkotás megvalósítását az ünnepi évfordulóra, 2025-re terveztük. Az alkotás megvalósítása szorosan összefügg a Székház rekonstrukciójával és a Széchenyi tér tervezett felújításával.

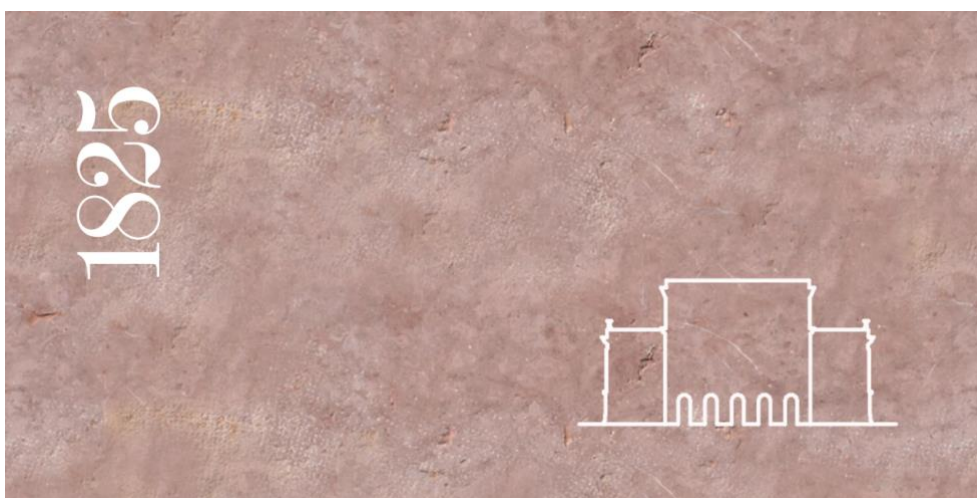
A jövőben várható átalakítások és a Széchenyi tér tulajdonosváltásával kapcsolatos helyzet miatt az eredeti tervek szerinti határidőre nem készülhet el a jel, azonban van lehetőség arra, hogy legalább egy része megvalósuljon, és ünnepélyesen átadható legyen a 200. évforduló alkalmából 2025 májusában. A térnek a felújítással és a forgalommal jelenleg nem érintett részén készülhet el a *Határtalan történet* idővonalának körülbelül 11 méteres utolsó szakasza a körforgalom által határolt zöld területen.

Az MTA vezetői arról döntöttek, hogy következő lépésként létre kell hozni egy szakértőkből álló bizottságot, amely előkészíti az alkotást képező 200 kő tartalmáról való döntéshozatalt.

A kiválasztott terv azért is nagyon fontos az Akadémia számára, mert az idővonal mentén, az egyes évfordulókhoz rendszeresen események szervezése tervezhető.

A 200 kő tartalmát előkészítő bizottság megküldte javaslatait az MTA tudományos osztályai részére, kérve a javaslatok véleményezését. A tartalmi javaslatokról az MTA Elnöksége hoz döntést.

Az MTA Könyvtár és Információs Központ egyes informatikai szolgáltatásai

Az MTA Könyvtár és Információs Központ (MTA KIK) országos szakkönyvtár – mint országos jelentőségű nyomtatott, kéziratos, levéltári és egyéb információhordozókon található anyagot gondozó nemzeti közgyűjtemény – a tudományos ismeretek terjesztésének és a tudományos munka előmozdításának feladatát látja el. Két országosan kiemelt könyvtári szakmai program megvalósítása is a könyvtár feladatköréhez tartozik, az Elektronikus Információs szolgáltatás Nemzeti Program (EISZ) és a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT).

A Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) működése

A Magyar Tudományos Akadémia elnökének 16/2023 (X. 3.) számú, a nemzeti tudományos bibliográfiai adatbázis működtetésének rendjéről szóló határozata alapján a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) vezető testületei évente beszámolnak a Közgyűlésnek az MTMT működéséről.

Az MTMT a modern – a rendszerváltozást követő – időszak legteljesebb tudományos bibliográfiája, az MTA, illetve az MTA Könyvtár és Információs Központ (MTA KIK), valamint az egész ország egyik jelentős nemzeti információs vagyoneleme, a nemzeti adatvagyon része, mely biztosítja a hazai kutatást leíró adatok feletti önrendelkezést. Az MTMT szervesen beépül a hazai tudományos kommunikáció rendszerébe, és hatalmas, az eddiginél jobban is kihasználható adatvagyonot tartalmaz. Leképezi a hazai kutatás kapcsolatrendszerét, hálózatait, intézményrendszerét, dinamikáját, történetét. Adatai felhasználhatók az államigazgatásban, az iparban és az üzleti életben, az oktatásban, valamint az állampolgárok és a sajtó információval való ellátásában.

Az MTMT felhasználhatóságának feltételeit az MTA KIK szakembereinek tudása biztosítja. Működéséről törvény rendelkezik, azonban finanszírozása nincs megoldva.

A jelenlegi MTMT₂ szoftver kiváltása néhány éven belül egy új „MTMT₃” szoftverrel elkerülhetetlen annak érdekében, hogy a lehető leghatékonyabban szolgálhassa a kutatói, tudományfinanszírozói és -értékelői érdekeket.

Az MTMT 2023. évi működéséről szóló beszámolót külön napirendi pontban tárgyalja a Közgyűlés.

Az MTA főtitkára által vezetett további bizottságok tevékenysége

Az Akadémikusválasztás Szavazási Rendjét Felülvizsgáló Elnökségi Bizottság

A 195. közgyűlésen zajló Akadémikusok Gyűlésén az MTA elnöke felkérte a főtitkárt, hogy koordinálja és irányítsa az akadémikusválasztás szavazási reformját. Ennek előzménye volt az MTA Szavazási Rendjét Felülvizsgáló Elnöki Bizottság tevékenysége, amely a 194. közgyűlésen számolt be eredményeiről az MTA Alapszabályában és Ügyrendjében, valamint az Alapszabály mellékletének I–III. pontjaiban rögzített szavazási szabályok felülvizsgálatáról.

A bizottság tagjai a következő problémákat és kérdéseket vitatták meg:

- Nincs különválasztva a támogatottságról és a sorrendről való szavazás.
- Csak egy fordulóban lehet szavazni.
- Nincs tisztázva az összeférhetetlenség kiküszöbölése a jelöltállítás és a szavazások során.

További kérdések bármely szavazást illetően:

- Átgondolandó a „tartózkodás” lehetősége.
- Ahol az Alapszabály (és mellékletei) rendelkezéseinek értelmezése vitatható, ott a szöveget pontosítani szükséges.

- Meg kell vizsgálni a rangsoroló szavazás alkalmazását az akadémikusválasztás során, és egyes azon kívüli eljárásokban is. Nem indokolt a rangsoroló szavazás tiltása, a nemzetközi gyakorlatban általánosan alkalmazzák e módszereket a választásoknál, és szinte kizárólagos a használatuk a pályázati rangsoroló döntéseknél.

A bizottság által tárgyalt kérdések nemcsak az akadémikusválasztás szavazási eljárásának szabályait, hanem általában a szavazási szabályokat is érintették, ezért a bizottság egyes javaslatait az MTA Közgyűlése, másokat az Akadémikusok Gyűlése vitatott meg és fogadott el a 2023. májusi közgyűlésen.

Az Alapszabály 2023. évi módosítását követően az Alapszabály 13. § (4) bekezdése alapján az akadémikusválasztási irányelveket az Elnökség előterjesztése alapján az Akadémikusok Gyűlése fogadja el az akadémikusválasztási eljárást megelőzően. Az akadémikusválasztás eljárási szabályait szintén az Akadémikusok Gyűlése határozza meg és fogadja el.

A Magyar Tudományos Akadémia Elnöksége az 1/2024. (I. 24.) számú elnökségi határozatban egyetértett azzal, hogy a 2025. évi akadémikusválasztás irányelveit eseti bizottság alkossa meg, és az MTA Alapszabálya vonatkozó rendelkezéseinek 2024. évi módosítása okán tegyen javaslatot az Akadémikusok Gyűlésének *Az akadémikusválasztás eljárási szabályai* című dokumentum módosítására. Az Elnökség az Akadémikusválasztás Végrehajtásának Szabályozását Előkészítő Eseti Bizottság (a továbbiakban: Eseti bizottság) elnökéül Hudecz Ferenc alelnököt, tagjaiként a tudományos osztályok elnökeit kérte fel.

Az Eseti bizottság – Az Akadémia Alapszabályát és Ügyrendjét Gondo­zó Elnöki Bizottság (elnöke Lamm Vanda alelnök) javaslatai alapján – megtárgyalta és elfogadta a 2025. évi akadémikusválasztás irányelveire és az akadémikusválasztás eljárási szabályaira vonatkozó módosítási javaslatokat, amelyeket a 2024. május 7-i Akadémikusok Gyűlése elé terjesztett.

Az Akadémia 2023. évi közgyűlése elfogadta az akadémikusválasztás egyes szabályainak módosítását. A tudományos osztályok elkészítették a módosított Alapszabályhoz igazodó ügyrendjüket, melyet szabályszerűségi vizsgálat és jóváhagyás céljából benyújtottak az Elnökséghez. Az Elnökség 2024. januári ülésén felkérte Az Akadémia Alapszabályát és Ügyrendjét Gondo­zó Elnöki Bizottságot, hogy végezze el az osztályügyrendek vizsgálatát az Alapszabályhoz igazodó egységesség tekintetében, és erről adjon az Elnökségnek tájékoztatást.

Az e-szavazás újonnan fejlesztett rendszere megtartja az összes korábbi funkciót, alkalmas távszavazásra és valós idejű videókonferenciával egybekötött szavazásokra is. A rangsoroló szavazási módszereket rugalmasan tudja kezelni, és fejlesztésekor fontos szempont volt, hogy mindenki számára könnyen kezelhető legyen.

Javaslatok a kifogásolható gyakorlatot folytató folyóiratok cikkeinek kezelésére

Az MTA Elnöksége 2023 tavaszán egy bizottság felállításáról döntött, amelynek fő feladata a megkérdőjelezhető közlési gyakorlattal szembeni cselekvési terv kidolgozása volt az MTA és a tudomány művelői számára. A bizottság elemezte a visszaélések okait, a kiadói gyakorlatok változását és azt, hogy milyen lépéseket kell tennie a kutatói közösségnek és a tudománypolitikáért felelős szervezeteknek a tudomány hitelességének megőrzése és a tudományba vetett bizalom megerősítése érdekében.

A bizottság munkájának eredményeként készült el 2023 őszén a [Javaslatok a kifogásolható gyakorlatot folytató folyóiratok cikkeinek kezelésére](#) című kiadvány.

A bizottság jelentésében a jelenség visszaszorítását célzó javaslatokat fogalmazott meg, amelynek alapvetően három egyformán fontos módja van: megfigyelés, ellenőrzés, szankcionálás. A CoARA-elveknek megfelelően fontos a szcientometriai méréseink felülvizsgálata és finomítása, illetve a rendszerszintű okok megszüntetése. Ehhez kapcsolódva a bizottság javasolta, hogy a nem magyar kiadású folyóiratok esetében a kétséges gyakorlatot folytató – nem feltétlenül csak predátor jellegű – folyóiratok azonosítására a Norvégiában használt nyilvántartás „o”-s besorolású folyóirat-kategóriáit vegyék figyelembe. Ennek alapján az MTMT honlapján 2023. október 29. óta elérhető [a kifogásolható gyakorlatot folytató folyóiratok](#) 2024. évi listája, amelynek frissítésére 2024. február elején került sor. A magyar nyelvű és hazai kiadású folyóiratok esetében az MTMT-ben jelenleg is elérhető besorolást használjuk, amely az osztályok javaslatára épít. Emellett a bizottság nem kívánja korlátozni az eljáró tudományos osztályok és bizottságok döntési szabadságát abban, hogy egy adott időszakban nem megfelelőnek ítélt folyóiratban korábban (vagy utólagosan) megjelent cikkeket az egyes döntéseknél milyen súllyal vesz figyelembe.

A Magyar Tudományos Akadémia Titkársága

A Titkárság az Akadémia köztestületi feladatait szervező, az Akadémia intézményeinek igazgatási, gazdálkodási, pénzügyi, vagyonkezelési és ellenőrzési feladatait ellátó költségvetési szerv. A Titkárságon a 2023. évben a munkajogi zárólétszám (a munkaviszonyban állók száma) 148 fő, melyből foglalkoztatott 145 fő és 3 üres álláshely volt. A megbízási szerződéssel foglalkoztatottak száma 12 fő volt.

Az MTA Titkárságának 2022. novembertől hatályos a Szervezeti és Működési Szabályzata, így a szervezeti egységek ügyrendjeinek, valamint a szervezet belső kontrollrendszerének, munkafolyamatainak és a kapcsolódó kockázatértékelési rendszerének a frissítése áthúzódott 2023-ra.

A Titkárság 2023. évi beszámolójában 183 feladat szerepelt. 6 feladat esetében a végrehajtás részben teljesült, ezért áthúzódik 2024-re, ezeket a feladatot ellátó szervezeti egységek átvezették a Titkárság 2024. évi munkatervébe. A szervezeti egységek indokolása alapján jellemzően a korábbi járványügyi helyzet okozta szervezési problémák vagy feladattorlódás miatt kellett elhalasztani a teljesítést. Néhány feladatnál okafogyottá vált a feladat ellátása, vagy külső körülmény akadályozta a végrehajtást.

2023-ban az Akadémia szolgálatában magas színvonalon végzett kiemelkedő munkáért 13 munkatárs részesült [Főtitkári Elismerésben](#).

MMA